

Commissiedebat Ruimtelijke Ordening 13 maart 2025

Dat ruimte in Nederland schaars is, is een eufemisme. Woningbouw, natuurherstel, de omschakeling naar een circulaire economie en zeker ook de energietransitie vragen om extra ruimte. Omdat veel claims terecht en onvermijdelijk zijn, zullen we moeten leren de ruimte te delen. De duurzame energiesector is zich daar als geen ander van bewust. Waar we eraan gewend waren (fossiele) energie van elders en van onder de grond te halen, is ons duurzame energiesysteem met veel opwek in eigen land veel zichtbaarder en neemt het méér ruimte in. Batterijen, geothermie-installaties, ons groeiende transportnet, windmolens: je ziet er wat van. Voor dit commissiedebat over Ruimtelijke Ordening vraagt de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie u ruimte te helpen zoeken die de omslag naar een duurzaam energiesysteem mogelijk maakt. Alleen zo kunnen we minder afhankelijk worden van de import van fossiele energie en meer op eigen benen staan.

Voorontwerp Nota Ruimte: houd keuzes intact

Het Voorontwerp van de Nota Ruimte vormt een goede balans tussen ruimtelijke claims als wonen, landbouw, natuur, water en de energietransitie. Terecht is de beweging naar een klimaatneutrale en circulaire samenleving als hoofdrichting aangemerkt. Daarmee wordt erkend dat het energiesysteem als ordenend principe geldt bij te maken keuzes. **We vragen u het voorontwerp en de voorgestelde ruimtelijke keuzes zoveel mogelijk intact te houden.** Ga uit van keuzes die al vastliggen in programma's als het MIEK, LAN, NPRES, NPE en NPVI en werp geen nieuwe (ruimtelijke) belemmeringen op voor keuzes die al in deze programma's gemaakt zijn. Zo loopt de energietransitie geen onnodige vertraging op en kunnen we ons land optimaal inrichten om snel onafhankelijker te worden van geïmporteerde fossiele energie.

Kwantificeer in Nota Ruimte de opgave en de ruimteclaim voor opwek na 2030

Het huidige kabinet bevestigt in haar hoofdlijnakkoord de klimaatdoelen. Logischerwijs blijft de lijn van het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) daarmee intact. In de Nota wordt terecht geconstateerd dat het (...) "van belang is dat ook na 2030 de opschaling van productie van CO₂-vrije energie op land doorgaat". Dat wordt ook bevestigd in andere beleidsdocumenten. In [antwoord op Kamervragen](#) schrijft de staatssecretaris van I&W: "Windenergie op land is onmisbaar voor de energietransitie en het behalen van onze nationale klimaatdoelen, vastgelegd in de Klimaatwet, en Europese klimaat- en energiedoelen in 2030". En in haar recente [Zonnebrief](#) schrijft de minister van KGG: "Een verantwoorde en duurzame groei van zon-PV is (...) essentieel". Juist daarbij valt op dat de ambities waarmee gerekend wordt in het NPE niet expliciet vermeld worden in de Nota Ruimte.

Het NPE gaat uit van een stevige doorgroei: in 2050 zou de opwek van wind op land moeten verdubbelen ten opzichte van 2030 en van zon verdrievoudigen. Het zou goed zijn deze ambities in de Nota Ruimte mee te nemen, alsook een reëel beeld van het bijbehorend ruimteslag. Dat geldt ook voor het ruimteslag voor ambities rond biogas of geothermie. Dat scheidt duidelijkheid naar burgers en decentrale overheden.

Wind op zee is het werkpaard van de energietransitie

Wind op zee is hét werkpaard van de energietransitie. Bij de nadere afweging rond het ruimtegebruik op de Noordzee die het kabinet nu maakt in het kader van het programma Noordzee zou het dictum van de breed aangenomen [motie Erkens c.s.](#) moeten gelden. Daarin wordt de regering verzocht vast te beginnen met het inzichtelijk maken van hoe meer rekening gehouden wordt met de ruimte voor verschillende soorten visserij in balans met andere spelers op de Noordzee, **waarbij de wind-op-zeeambities doorgang kunnen vinden.**

Decentrale opwek en opslag kunnen nieuwe woonwijken of bedrijfsuitbreidingen helpen

Soms wordt te gemakkelijk aangenomen dat windenergie op gespannen voet staat met woningbouw of bedrijfsuitbreidingen. Het omgekeerde is waar: nieuwe woonwijken of bedrijven hebben juist groene stroom nodig. Vanwege het tegengaan van afnamecongestie (te veel vraag op een piekmoment) en het zo laag mogelijk houden van maatschappelijke kosten, is het verstandig deze stroom, wellicht in combinatie met opslag, zoveel mogelijk in de buurt van de afnemers op te wekken. Naast zonnepanelen op of vlakbij woningen is windenergie op land daarbij essentieel. Wind en zon vullen elkaar op dag- en jaarbasis goed aan, zeker in combinatie met opslag. Windprojecten in de relatieve nabijheid van afnemers zoals woningen en bedrijventerreinen zorgen voor een goede balans tussen vraag en aanbod zowel in hoeveelheid vermogen als in tijd. Een afstandsnorm voor wind past slecht bij deze notie. Met geluids- en slagschaduwnormen valt prima te sturen op een gepaste afstand van een woning tot en windmolen. Daarnaast is het óók een reëel risico dat de ontwikkeling van nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen bij een al gerealiseerd windproject moeilijker wordt.

Friese koekjesbakker wil windmolens als antwoord op duur gas

Samen met (inmiddels) vierhonderd medewerkers bakt Gerrit Hellema's familie al vijf generaties lang koek in het ten noorden van Leeuwarden gelegen Hallum. Toen hij in 2021 onderzocht of er genoeg stroom naar het bedrijf te brengen was om te robotiseren, bleek het nabijgelegen regelstation al snel te klein en de kabels niet dik genoeg. Laat staan om zijn acht levensgrote gasovens te elektrificeren.

“Toen de gasprijzen in de Oekraïne-crisis door het dak gingen, kwam mijn bedrijfscontinuïteit in het geding. Ik wil van dat gas af en kan dat ook, door op stroom over te stappen. Maar dan heb ik wel ruimte nodig om die op te wekken”.

Hellema, die al 1.200 zonnepanelen heeft aangelegd en kijkt naar méér, werkt met buurbedrijven en de energiecoöperatie uit het dorp aan een gezamenlijke energiehub, waarbij iedereen elkaar helpt.

“Ik pak zoveel zon als ik kan, maar ik draai 24/7. Wind sluit qua opwek perfect aan op zon. En het waait hier enorm. In combinatie met batterijen, een goed aansturingssysteem en afspraken met de burens, het dorp en de netbeheerder kom ik heel ver met zelfopgewekte stroom. Dat zal ook moeten, want voor waterstof of veel aanvoer van stroom van elders ligt ons bedrijf veel te geïsoleerd. Ik heb stroom van dichtbij nodig”.

Hellema is druk een plan te ontwikkelen met meer zon, batterijen en windmolens. De gemeente is goed aangehaakt en ondanks dat het plan nog niet helemaal past bij het ruimtelijk beleid van de provincie, snapt men ook daar wat Hallum nodig heeft. “Het laatste wat ik kan gebruiken zijn landelijke belemmeringen om de energyhub uit te bouwen, juist ook met windmolens. Als de politiek mij vraagt te innoveren, dan wil ik dat ook, maar heb ik nú ruimte nodig en medewerking nodig bij vergunningen”.

Neem in Nota Ruimte een paragraaf op over kortere doorlooptijden ruimtelijke procedures

Het vraagt aanvullende maatregelen en snelle besluitvorming om de nationale klimaatdoelen te kunnen halen. Uit een studie van [CE-Delft](#) blijkt dat de realisatie (dus van initiatief tot en met bouw) van grote projecten in de energietransitie vaak acht à tien jaar duurt. Deze doorlooptijd moet drastisch worden ingekort om de klimaatdoelen van 2030 te kunnen halen. Een [klimaatcoalitie van bedrijven](#) en de NVDE wil snellere besluitvorming, een andere werkwijze en een actieagenda voor kortere doorlooptijden voor ruimtelijke procedures, want 2030 is eigenlijk al volgend jaar. Maak daarom in de opzet en de uitvoering van de Nota Ruimte werk hiervan en neem een paragraaf op in de nota over dit thema.

Zet in op tijdig realiseren benodigde ruimte van de Delta Rhine Corridor (DRC)

Een cruciaal project voor de energietransitie met grote ruimtelijke impact is de DRC. De enorme vertraging die dit project oploopt voor het goed en wel begonnen is, heeft grote negatieve gevolgen voor verduurzaming van de industrie, voor investeringsbesluiten door het bedrijfsleven en remt het behalen van (Europese) doelen voor onder meer groene waterstof. Wat zou helpen het project vlot te trekken?

- Standaardisatie in grondbeleid
- Gecoördineerde participatie met grondeigenaren
- Waar nodig inzet van de RCR voor doorzettingsmacht
- Ondersteuning van decentrale bevoegde gezagen met expertteams van ambtenaren bij het verwerken van de vergunningsaanvragen
- Versnelde vergunningsaanvraag of verstrekking van vergunningen van rechtswege
- Zorg voor de elektriciteitsinfrastructuur in het project dat met het besluit tot ontbundeling ook vast ruimte wordt gereserveerd voor de (hoogspannings)kabels voor elektriciteitsnetten die boven de grond nodig zullen zijn voor de diepe aanlanding van wind op zee.

Naast ruimtelijke- ook emissie- en infrastructurale reserveringen nodig

Het is positief dat het voorontwerp de ruimtelijke reserveringen voor CO₂-vrije elektriciteitsproductie (Barro) behoudt ter zekerstelling van CO₂-vrije flexibele opwek en de leveringszekerheid. Daarbij zij erop gewezen dat voor een mogelijke investering enkel een ruimtelijke reservering alleen niet voldoende is; ook moet er voldoende emissie-ruimte naar lucht en water vergund kunnen worden alsook tijdig ruimte op de stroom- en gas/H₂-netten aanwezig zijn. De NVDE roept op om ook naar deze noodzakelijke emissie- en infrastructuurreserveringen te kijken en deze te borgen.

Inspiratie?

Op verzoek van een brede groep organisaties en bedrijven uit de energiesector heeft Onderzoeks- en ontwerpstudio AMO, gelieerd aan architectenbureau **OMA van Rem Koolhaas**, bestudeerd hoe Nederland de komende decennia kan veranderen door de energietransitie. De studie is gebaseerd op realistische uitgangspunten, maar bevat ook speelse, inspirerende en prikkelende beelden, om de broodnodige discussie over de veranderende inrichting van Nederland verder op gang te helpen.

De Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) maakt zich sterk voor een energievoorziening die volledig is gebaseerd op hernieuwbare energie door het bundelen van krachten uit de gehele sector. De aangesloten bedrijven zijn actief in hernieuwbare elektriciteit, warmte en gassen en in duurzame mobiliteit, de gebouwde omgeving en de industrie. De activiteiten voor duurzame energie bij 1.600 aangesloten bedrijven vertegenwoordigen nu al een omzet van ruim € 43 miljard en bijna 200.000 werknemers in Nederland.